

OLIVER SACKS

MUZIKOFILIJA

REŽIJA **IVANA DJILAS**

NASTOPAJO **ALEŠ VALIČ, ALJAŽ JOVANOVIĆ, BOŠTJAN GOMBAČ**

DRAMATURGIJA **JERA IVANC**

ODRSKA ADAPTACIJA **IVANA DJILAS**

GLASBA **BOŠTJAN GOMBAČ**

VIDEO **VESNA KREBS**

SCENOGRAFIJA **SARA SLIVNIK**

KOSTUMOGRAFIJA **JELENA PROKOVIĆ**

ASISTENCA KOSTUMOGRAFIJE **KATARINA ŠAVS**

JEZIKOVNO SVETOVANJE **BARBARA ROGELJ**

OBLIKOVANJE KREATIVE **EVA MLINAR**

FOTOGRAFIJA **BARBARA ČEFERIN**

PRODUKCIJSKA EKIPA ANTON PODBEVŠEK TEATRA

PRODUKCIJA: ANTON PODBEVŠEK TEATER; V SODELOVANJU S CANKARJEVIM DOMOM LJUBLJANA

F. Chopin, Mazurka št. 2 v cis molu, op. 6 (Blaž Pucihar, klavir)

Zahvaljujemo se Bentonu Mengeš in Blažu Puciharju.

www.antonpodbevsekteater.si

Anton Podbevšek Teater

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

NEGO
MESTO

generalna
pokroviteljica

OLIVER SACKS

MUZIKOFILIJA

ZGODBE O GLASBI IN MOŽGANIH

MUSICOPHILIA, NESMISELNO BISTVO

Oliver Sacks (1933–2015), sloviti nevrolog, po svojih lastnih besedah pa preprost podeželski zdravnik in pripovedovalec zgodb, je avtor brezštevlnih znanstvenih člankov in desetih knjig, mdr. svetovnih uspešnic, kot so *Prebujanja* (1973), *Mož, ki je zamenjal ženo za klobuk* (1986), *Antropologinja na Marsu* (1995), *Muzikofilija: zgodbe o možganih in glasbi* (2007), *V pogonu: neko življenje* (2015), ter dobitnik prestižnih nagrad najpomembnejših ameriških literarnih, znanstvenih in akademskih ustanov. Strokovna javnost je bila ob njegovih znanstvenih uspešnicah dolgo zadržana; delno so mu zamerili popularnost, češ da je nezdružljiva z resno znanostjo, delno so mu očitali, da služi na račun svojih pacientov, ko jih v slogu *freak showa* P. T. Barnuma prikazuje kot bizarne in eksotične primerke. Sam je bil prepričan, da so prikazi kliničnih primerov v njegovih knjigah – v skladu z Wittgensteinovo zahtevo – eksemplarični ter da z njimi ne osvetljuje le vpliva in doživljanja nevroloških bolezni pri posameznih pacientih, temveč tudi temeljne, morda celo nepričakovane vidike delovanja možganov. V tradiciji literarnega opisovanja kliničnih primerov, ki je doživela vrhunec v devetnajstem stoletju, sredi dvajsetega stoletja pa je veljala za zastarelo, je iskal način, kako posamezno, klinične pripovedi, povezati s splošnim, z nevroznanostjo. »Dvorni pesnik medicine« in neumorni zapisovalec zgodb – z dnevniškimi zapiski je napolnil več kot tisoč zvezkov, pisal je le z nalivnim peresom ali na pisalni stroj – je bil v mnogočem duhovni potomec devetnajstega stoletja, tudi v romantičnem idealiziranju človeka kot edinstvenega posameznika, ki ni zgolj rezultat biokemičnih procesov v možganih.

Zato ga je še posebej vznemirjalo vprašanje povezave med delovanjem možganov in pojavom zavesti, človekovo individualnostjo, sebstvom; odgovor in potrditev vere v neponovljivost posameznika je našel konec osemdesetih let v Edelmanovi teoriji nevronskega darvinizma, »prvi biološki teoriji individualnosti in avtonomnosti«. Če mu je – kot je svoje aha doživetje ob srečanju z neko obcestno kravo duhovito opisal v avtobiografiji – Darwinova teorija o naravnem izboru vrst pomagala razumeti, kako so krave kot vrsta sploh nastale, je s pomočjo teorije nevronskega darvinizma dojel, kako biva točno tista krava.

Oliver Sacks se je odgovoru na vprašanje o smislu človekovega bivanja, ki si ga že od nekdaj zastavljajo umetnost, znanost in filozofija, po mnenju ustvarjalcev predstave najbolj približal s knjigo *Muzikofilija: zgodbe o možganih in glasbi*.¹ V njej je z natančnim opisovanjem kliničnih primerov ter navajanjem pisem in pogovorov, ki jih je nesistematično zbiral in beležil tri desetletja, na več kot tristo straneh pokazal, kako silno in nedoumljivo moč ima glasba na človeka. Lahko pomirja ali žene v beg, vrača vero v življenje ali jo jemlje, je kakofonično prekletstvo ali harmonični blagoslov, posledica ali vzrok, simptom ali zdravilo: Tourettov sindrom, Williamsov sindrom, Alzheimerjeva bolezen, Parkinsonova bolezen, frontotemporalna demenca, fantomski ud, epilepsija, tinitus, amuzija, distonija, diskinezija, afazija, sinestezija, amnezija, absolutni posluš, glasbene halucinacije, glasbene sanje, glasbeni črvi, glasbeni savanti, slepota, celo udar strele. Zlasti zgodbe o neverjetni terapevtski moči glasbe ter o vztrajnosti glasbenega spomina, ki se upira številnim možganskim poškodbam, sicer usodnim za avtobiografski, zgodovinski ali jezikovni spomin, dokazujejo, da je za razumevanje človeka, njegovih možganov in njegove zavesti glasba pomembnejša, kot si lahko predstavljamo.

Mar ni glasba eden najbolj nesmiselnih in neoprijemljivih med vsemi človeški vrsti imanentnimi fenomeni, se v predgovoru vpraša avtor. Je mogoče, da je njena nesmiselnost človekovo bistvo? Je. Posvečanje časa, misli in energije neoprijemljivim, za večino ljudi finančno nedobičkonosnim in neposredno nekoristnim nesmisлом, kot so umetnost, znanost in filozofija, je – skladno s pozivi vodilnih slovenskih mislecev – tisto, kar bo v enaindvajsetem stoletju vednosti vrnilo vrednost in človekovemu bivanju smisel. Ali pa ga, človeka, ne bo.

Jera Ivanc, dramaturginja predstave

¹ Musicophilia: Tails of Music and the Brain (Knopf: 2007). Grška skovanka iz naslova (dob. »ljubezen do glasbe«) se zlasti po objavi knjige vse bolj uveljavlja tudi kot strokovni termin za vsakršen patološki odziv na glasbo oz. zvoke.

Temelji na knjigi:
MUSICOPHILIA Oliverja Sacksa
Avtorsko zaščiteno © 2007, Oliver Sacks
Vse pravice pridržane

Datum premiere: 28. 2. 2020